

YURAK-QON TOMIR TIZIMI HAQIDA NIMALARNI BILISH KERAK

Samarqand davlat tibbiyot universiteti pediatriya fakulteti 1-bosqich talabasi:

Imomova Dinara Furqatovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti davolash ishi fakulteti 1-bosqich talabasi:

Odilova Sabrina Anvarovna

Annotatsiya: Yurak-qon tomir tizimi yurak, qon tomirlari va qondan iborat. Uning asosiy vazifasi ozuqa moddalari va kislorodga boy qonni tananing barcha qismlariga tashish va kislorodsiz qonni o'pkaga qaytarishdir. Yurak-qon tomir tizimining biron bir yoki barcha qismlarida anormallik yoki shikastlanishlar jiddiy sog'liq muammolariga olib kelishi mumkin. Yurak-qon tomir tizimiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan umumiy holatlarga koronar arteriya kasalligi, yurak xuruji, yuqori qon bosimi va insult kiradi. Ushbu maqolada yurak-qon tomir tizimi, jumladan uning tarkibiy qismlari va ularning funktsiyalari o'rganiladi. Shuningdek, biz yurak-qon tomir tizimining ba'zi keng tarqalgan kasalliklarini va ular bilan bog'liq davolash usullarini tasvirlaymiz.

Kalit so'zlar: Yurak, qon tomir, arteriya, aritmiya, yurak xuruji, yurak yetishmovchiligi, aorta, klavin, insult, sistola, diastola.

Tadqiqotlardan maqsad. Tadqiqotlardan maqsadimiz, yurak-qon tomir sistemasini tuzilishi tarkibiy qismlari, anatomiyasi va fiziologiyasi o'rganishdan iborat. Hamda yurak-qon tomir tizimining keng tarqalgan kasalliklarini aniqlash.

Tekshiruv usullari va materiallar. Yurak-qon tomir tizimining tarkibiy qismlari: Yurak-qon tomir tizimi - bu qonni tananing turli qismlariga yetkazib berish uchun mas'ul bo'lgan tizim. U quyidagi organlar va to'qimalardan iborat: Yurak: qonni tana bo'ylab harakatga keltiradigan mushak pompasi. Qon tomirlarining yopiq tizimi: Bu tomirlarga quyidagilar kiradi: Arteriyalar: qonni yurakdan olib o'tadigan tomirlar. Tomirlar: qonni yurakka qaytaradigan tomirlar. Kapillyarlar: qonni barcha tana to'qimalariga yetkazib berish uchun arteriyalardan ajralib chiqadigan mayda tomirlar. Tanadagi ikkita qon aylanish tizimi mavjud. Birinchisi, tizimli qon aylanish tizimi. Bu qonni butun tanadagi organlarga, to'qimalarga va hujayralarga o'tkazadigan asosiy qon aylanish tizimi. Ikkinchisi - o'pka qon aylanish tizimi. Ushbu qon aylanish tizimi qonni yurak va o'pka o'rtasida harakatga keltiradi. Bu erda kislorod qonga kiradi va karbonat angidrid qonni tark etadi.

Anatomiyasi. Yurakning tuzilishi. Yurak to'rtta alohida kameradan iborat: "atria" deb ataladigan ikkita yuqori kamera va "qorinchalar" deb ataladigan ikkita pastki kamera. Devor yoki "septum" atrium va qorinchalarni ajratib turadi. Valflar turli xonalarda qon oqimini nazorat qiladi. Qon yurak orqali quyidagi yo'ldan boradi: Kislorod yetishmaydigan qon tanadan qaytadi va pastki vena kava va yuqori vena kava tomirlari orqali o'ng atriumga (yuqori o'ng kameraga) kiradi. Qon triküspid qopqog'i orqali oqadi va o'ng qorinchaga (pastki o'ng kameraga) kiradi. O'ng qorincha qonni o'pka qopqog'i orqali pompalaydi va

asosiy o'pka arteriyasi orqali yurakdan tashqariga chiqadi. Keyin qon chap va o'ng o'pka arteriyalari orqali o'pkaga oqib o'tadi. Bu erda nafas olish jarayoni kislorodni qonga tortadi va karbonat angidridni olib tashlaydi. Natijada, qon endi kislorodga boy. Qon yurakka qaytadi va to'rtta o'pka venalari orqali chap atriumga (yuqori chap kameraga) oqadi. Qon mitral qopqoq orqali oqadi va chap qorinchaga (pastki chap kameraga) kiradi. Chap qorincha qonni aorta qopqog'i orqali "aorta" deb ataladigan katta arteriyaga pompalaydi. Ushbu arteriya qonni tananing qolgan qismiga yetkazib beradi.

Yurakning ahamiyati. Yurak qonni yopiq tomirlar orqali tanadagi barcha to'qimalarga pompalaydi. Keyin qonning o'zi tanadagi barcha hujayralarga ozuqa moddalari va kislorodni yetkazib beradi. Qon bo'lmasa, hujayralar va to'qimalar o'zlarining umumiy quvvatlarida ishlamaydilar va noto'g'ri ishlashni va o'lishni boshlaydilar.

Yurak sikli nima? Yurak aylanishi ikki bosqichdan iborat. Birinchi bosqich diastola bo'lib, qorinchalar qon bilan to'ldiriladi. U aorta yoki o'pka qopqog'i yopilganda boshlanadi va mitral yoki triküspid qopqog'i yopilganda tugaydi. Diastol paytida qon tomirlari qorinchalarning keyingi qisqarishiga tayyorgarlik ko'rish uchun qonni yurakka qaytaradi. Ikkinchi bosqich sistola bo'lib, qorinchalar qisqaradi va qon chiqaradi. U mitral yoki triküspid qopqog'i yopilganda boshlanadi va aorta yoki o'pka qopqog'i yopilganda tugaydi. Qorincha ichidagi bosim qo'shni qon tomirlari ichidagi bosimdan kattaroq bo'ladi va shu bilan qonni qorinchalardan tomirlarga majbur qiladi.

Yurak-qon tomir tizimining keng tarqalgan kasalliklari. Yurak-qon tomir kasalliklari og'ir va potentsial hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin. Yurak-qon tomir tizimiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan sharoitlarni tushunish odamlarga tegishli va o'z vaqtida tibbiy maslahat olishga yordam beradi. Ba'zi umumiy yurak-qon tomir kasalliklarining umumiy ko'rinishi quyida keltirilgan.

Yurak xuruji. Yurak xuruji yurak mushaklarining bir qismi etarli qon olmaganida sodir bo'ladi. Bu yurak atrofidagi arteriyaning tiqilib qolishi, yorilishi yoki yurak mavjud bo'lgandan ko'ra ko'proq kislorod talab qilganda paydo bo'lishi mumkin. Yurak xurujining belgilari quyidagilardan iborat: Ishonchli manba: ko'krak og'rig'i yoki noqulaylik yengillik hissi jag', bo'yin yoki orqada og'riq yoki noqulaylik, bir yoki ikkala qo'l yoki yelkada og'riq yoki noqulaylik nafas qisilishi. Yurak xurujining asosiy xavf omillaridan uchta: xolesterin; yuqori qon bosimi; chekish. Yurak xurujiga uchragan odamlar quyidagi harakatlar orqali yurak-qon tomir tizimi bilan bog'liq muammolar ehtimolini kamaytirishi mumkin: muntazam jismoniy faoliyat o'rtacha vaznga erishish yoki ushlab turish yurak uchun sog'lom parhezga rioya qilish chekishni tashlash yurak rehabilitatsiyasidan o'tadi.

Yurak yetishmovchiligi. Yurak etishmovchiligi yurak tananing ehtiyojlarini qondirish uchun yetarli qonni pompalay olmaganida yuzaga keladi. Yurak etishmovchiligining ba'zi belgilari quyidagilardan iborat: doimiy yo'tal yoki xirillash, nafas qisilishi, jismoniy mashqlarga toqat qilmaslik, yurak tezligining oshishi, ko'ngil aynishi, ishtahaning yetishmasligi, shishish, charchoq, chalkashlik. Yurak yetishmovchiligining xavf omillariga quyidagilar kiradi: yuqori qon bosimi, koronar arteriya kasalligi quyidagi shartlardan

birining shaxsiy tarixi: yurak xuruji qandli diabet uyqu apnesi tug'ma yurak nuqsoni Yurak yetishmovchiligini davolash mumkin emas. Ammo davolanish kasallikning rivojlanishini sekinlashtirishga va simptomlarni yengillashtirishga yordam beradi. Misollar orasida: turmush tarzi o'zgarishi, masalan, ovqatlanish va jismoniy mashqlar o'zgarishi asboblar va jarrohlik muolajalar qon bosimi yoki xolesterin darajasini boshqarish uchun dorilar shishishni yoki shishishni kamaytirish uchun diuretiklar buyuriladi.

Aritmiya. Aritmiya - bu anormal yurak ritmi. U juda tez, juda sekin yoki o'ziga xos naqshga ega bo'lgan yurak urishi sifatida namoyon bo'lishi mumkin. Semptomlar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin: tez yoki sekin yurak urishi zarbalarni o'tkazib yuborish yengillik bosh aylanishi hushidan ketish ko'krak og'rig'i nafas qisilishi terlash Aritmiyaning xavf omillariga quyidagilar kiradi: yurak kasalligi tug'ma yurak nuqsoni yuqori qon bosimi yuqori xolesterin yoshi kattaroq spirtli ichimliklarni iste'mol qilish davolanmagan uyqu apnesi Xavfli aritmiyalar uchun shifokorlar yurak tezligini normallashtirish uchun yurak stimulyatori deb ataladigan qurilmani kiritishlari mumkin.

Qarish yurak-qon tomir tizimiga qanday ta'sir qiladi Yoshi bilan odamning yuragi avvalgidan ko'ra kamroq samarali ishlay boshlaydi. Masalan, dam olish paytida yurak urish tezligi barqaror bo'lib qolsa-da, jismoniy faollik paytida u tez ura olmaydi. Aritmiya ham yurak yoshi bilan rivojlanishi mumkin. Qarishning yana bir keng tarqalgan holati - bu katta arteriyalarda ko'proq qattqlik va yurak mushaklarining qattqligi. Bu qattqlik yuqori qon bosimiga olib kelishi mumkin, bu yurak xuruji, insult va yurak etishmovchiligi xavfini oshiradi. Yurakning qattqligi ham konyektiv yurak yetishmovchiligiga olib kelishi mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganimizda yurak-qon tomir tizimi yurak, tomirlar, arteriyalar va kapillyarlardan iborat. Ushbu komponentlar ikkita qon aylanish tizimini tashkil qiladi: tizimli va o'pka qon aylanish tizimlari. Yurak sikli ikki fazadan iborat: sistola (relaksatsiya) va diastola (qisqarish). Yurakka ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ba'zi holatlarga yurak xuruji, qon tomirlari, yurak etishmovchiligi va aritmiya kiradi. Tana qarigan sari yurak, ayniqsa, yuqori jismoniy faollik davrida kamroq samarali ishlaydi. Arteriyalarning yoshi bilan qotib qolish ehtimoli ham yuqori, bu esa yuqori qon bosimi va u bilan bog'liq yurak-qon tomir muammolari ehtimolini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Kagan Ilya Iosifovich “Yurakning klinik anatomiyasi” 2018
- 2.A.Ahmedov, O'.Mirsharapov, T.Sagatov, H.Rasulov “Anatomiya” Toshkent 2018
- 3.ОстанакуловШ. Ф., РашидовШ. Ш. ПРОФИЛАКТИКАИНСУЛЬТАУБОЛЬНЫХ
//Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 4. – С. 165-169.
- 4.<https://uz.wikipedia.org/wiki/Yurak>
- 5.https://kingmed.info/knigi/Anatomia/book_3497/Anatomiya_serdtza_cheloveka-Bokeriya_LA_Berishvili_II-2012-pdf

Ким, С. Г. (2022). ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ В ПОДГОТОВКЕ УЧАЩИХСЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В

ОБЛАСТИ ЗАЩИТЫ ОТ СИЛЬНЫХ ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЙ. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(8), 11-14.

Akbarov, A. K. (2012). *Communication Approach in English Through the Internet*. Cambridge Scholars Publishing.

Anvar, O. (2019). Foreign policy of the Republic of Uzbekistan. *Russia and the moslem world*, (3 (305)), 56-63.

Иванова, В. П., Цыпкина, В. В., Акбаров, Ф. А. У., Носирова, Д. А., & Муминов, Х. А. У. (2020). Влияние улучшения технологии изготовления токопроводящей жилы на эксплуатационные характеристики кабельно-проводниковой продукции. *Universum: технические науки*, (11-5 (80)), 29-34.

Акбаров, Х. Ё., Абдуллаев, Б. И., & Мирзаев, М. А. Ё. (2021). АКУСТИК СИГНАЛЛАРАН ФОЙДАЛАНГАН ҲОЛДА КЕСИШ ЖАРАЁНИДА КЕСУВЧИ АСБОБ МАТЕРИАЛЛАРИ ТАЪСИРИНИ ВА КЕСИШ ШАРОИТЛАРИНИ ЎРГАНИШ. *Scientific progress*, 2(2), 1614-1622.

Salmonov, A., & Saidov, I. (2021, June). THE POLICY OF THE SOVIET AUTHORITIES IN THE TURKESTAN ASSR TO RESTRICT WAQF PROPERTY (BASED ON MATERIALS FROM THE FERGANA VALLEY). In *Конференции*.

Тошпўлатова, С. К. (2022). МУСИҚИЙ ТЎГАРАКЛАР ФАОЛИЯТИДА ЎСМИРЛАРДА МИЛЛИЙ ҲОЯ ТУШУНЧАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ МАЗМУНИ. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS*, 13(2), 83-86.

Jumakulovna, A. X. (2022). DAVLAT TILINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH. *O'ZBEKISTONDA F*

Акбаров, А. Т. (1994). Особенности формирования физической культуры в многодетных семьях Узбекистана.

Nakibov, K. U., & Akbarov, A. T. (2021). THE IMPORTANCE OF INTERACTIVE GAMES IN THE PROCESS OF LEARNING AND THE IMPACT ON THE LESSON PROCESS. *Актуальные научные исследования в современном мире*, (2-5), 30-32.

Tojimatovich, A. A., Musajanovich, K. M., & Khoshimovich, A. B. (2022). On Approval of the Concept of Education of Youth in the Spirit of Military and Patriotism. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 13, 6-8.

Рубидинов, Ш. Ф. Ё., & Акбаров, К. И. Ё. (2021). Машинасозликда сочилувчан материалларни ташишда транспортер тизимларининг аҳамияти. *Scientific progress*, 2(2), 182-187. Kuyoshbek, Y., Nurmukhammad, K., Arabboy, Y., Sardorbek, S., & Saydaliyevich, U. S. (2022). THE CONQUEST OF CENTRAL ASIA BY THE ARABS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 4, pp. 130-134).